

KATHRYN PORTER

**CARTEA
ASISTENTULUI DE
MEDICINĂ DENTARĂ**

Traducere din limba engleză de
Carmen Nedelcu

CUPRINS

Introducere	7
PARTEA I. Practica clinică	11
Capitolul 1. Abordarea urgențelor medicale în unitățile de medicină dentară	13
Capitolul 2. Abordarea urgențelor dentare	31
Capitolul 3. Practica medicală zilnică	37
Capitolul 4. Prevenirea contaminării încrucișate.....	49
Capitolul 5. Examenul radiologic dentar	63
Capitolul 6. Rolul asistentului de medicină dentară în îngrijirea pacientului în timpul tratamentului	71
Capitolul 7. Rolul asistentului de medicină dentară în comunicarea veștilor rele	97
PARTEA A II-A. Practica profesională.....	103
Capitolul 8. Obligațiile practicii profesionale	105
Capitolul 9. Echipa din unitatea de medicină dentară: cultură și atitudine	115
Index	125

INTRODUCERE

Obținerea calificării de asistent de medicină dentară este doar începutul pentru asistentul medical sau pentru oricare alt profesionist care lucrează în unitățile de medicină dentară.

Ați învățat toată teoria, ați făcut practică, sunteți profesioniști cu diplomă. Dintr-o dată vi se cere să știți ce să faceți în orice situație. Cui îi cereți sfatul? Cui vă adresați dacă aveți nevoie de un sfat urgent?

Această carte își propune să devină resursa care vă permite să răspundeți la aceste întrebări. Este concisă, oferă răspunsuri succinte la unele întrebări și situații care impun rezolvare imediată.

Am încercat să ating cele mai frecvente situații, deși sunt sigură că nu am reușit în totalitate, dar sper ca acestea să fie excepția, nu regula. Cel mai important lucru este să nu faceți ceva ce vă depășește cunoștințele și experiența. Există îndrumări pentru lucrătorii din unitățile de medicină dentară în care se precizează ce au voie să facă și ce nu. Trebuie să cunoașteți perfect aceste precizări și să nu întreprindeți nimic care nu este în sfera dumneavoastră de competență, indiferent cine vă roagă acest lucru.

Este adevărat că nimic nu înlocuiește experiența și, pe măsură ce o căpătați, problemele și situațiile din acest manual vor deveni activități de rutină, dar vor apărea altele în locul lor.

Tinerii asistenți nu trebuie să se jeneze să ceară ajutor colegilor cu mai multă experiență. Orice asistent cu experiență va fi bucuros să vă ajute. Medicina dentară este o activitate de echipă și rolul asistentului medical este esențial. Nicio structură de medicină dentară nu se poate dispensa de asistentul medical.

PARTEA I

PRACTICA CLINICĂ

CAPITOLUL 1

ABORDAREA URGENTELOR MEDICALE ÎN UNITĂȚILE DE MEDICINĂ DENTARĂ

- **Ce trebuie să fac în cazul unei urgențe medicale?**
- **Ce medicamente și dotări destinate urgențelor medicale trebuie să existe în unitățile de medicină dentară?**
- **Ce să fac pentru a evita situațiile de urgență?**
- **Ce să fac când apare o urgență?**
- **Care sunt cele mai frecvente urgențe pe care le pot întâlni?**
- **Care sunt cele mai rare și mai serioase urgențe?**
- **Ce să fac în anumite cazuri de urgență?**

Ce trebuie să fac în cazul unei urgențe medicale?

În practica dentară urgențele medicale serioase sunt rare. Asta nu înseamnă, însă, că ele nu există.

Este foarte important ca întregul personal din unitățile de medicină dentară să știe ce trebuie să facă într-o situație de urgență, nu numai personalul medical. Ar fi recomandabil să se facă exerciții cu toți membrii personalului – medici dentiști, asistenți medicali, receptioneri, manageri și igienisti, dacă există. De asemenea, ar trebui să fie desemnată o persoană care să răspundă de echipamentul de urgență și, mai ales, ca medicamentele necesare să fie

în termenul de valabilitate. În toate unitățile de medicină dentară trebuie să existe medicamente pentru urgențe și să fie la îndemână. Trebuie să existe cel puțin un tub cu oxigen, plin; ar fi bine să fie două, în caz că primul se termină. Este necesar un defibrilator extern automat (DEA). Dacă se fac frecvent tratamente sub anestezie, în unitățile de medicină dentară trebuie să existe un puls oximetru, folosit pentru monitorizarea pulsului și a saturației cu oxigen a sângelui. Unele monitoare mai sofisticate înregistrează chiar și electrocardiograma (ECG) în cazul unor afecțiuni cardiace.

Ce medicamente și dotări destinate urgențelor medicale trebuie să existe în unitățile de medicină dentară?

Prezentăm mai jos principalele tipuri de medicamente care trebuie să existe în cabinetul de medicină dentară în cazul unei urgențe.

- **Trinitrat de glicerină (Nitroglicerină) – spray** – 400 micrograme/doză.

Acest produs este necesar pentru pacienții care sunt sub tratament activ pentru angină pectorală. Pacienții trebuie să aibă spray-ul la ei, dar uneori uită și trebuie să aveți unul pentru cazul în care un pacient face o criză anginoasă.

- **Salbutamol – inhalator** – 100 micrograme/puf.

Acesta este un produs de inhalare nespecific și poate fi administrat oricărui pacient cu astm bronșic care are o criză astmatică și nu are medicamentul la el. De asemenea, se poate administra oricărui pacient cu tulburări de respirație care nu este astmatic sau cuiva care face un șoc anafilactic.

- **Adrenalină injectabilă** – 1:1 000, 1 miligram/mililitru.

Folosită de un practician autorizat dacă pacientul intră în șoc anafilactic.

- **Aspirină solubilă** – 300 micrograme.

Poate fi administrată unui pacient suspectat de infarct miocardic.

– **Glucagon injectabil** – 1 miligram.

Utilizat în tratamentul hipoglicemiei la un pacient care și-a pierdut starea de conștiență.

– **Glucoză – soluție orală** – tablete, gel, pudră.

Utilizată în tratamentul hipoglicemiei la un pacient cu starea de conștiență păstrată.

– **Midazolam** – 10 micrograme/mililitru (oral sau intranasal).

Administrat de un practician autorizat pacientului care prezintă o criză epileptică prelungită.

În cabinetul de medicină dentară trebuie să existe următorul echipament:

– *Tub cu oxigen*: se administrează oricărui pacient în caz de urgență.

– *Tensiometru*: pentru verificarea tensiunii arteriale la pacientul suspect de o tulburare cardiacă.

– *Defibrilator extern automat (DEA)*: folosit de medic sau asistent medical la un pacient în stop cardiac.

– *Glucometru*: pentru măsurarea nivelului glicemiei la pacient care prezintă o criză de hipoglicemie și pentru monitorizarea glicemiei după administrarea de glucoză.

– *Puls oximetru* (dacă se efectuează anestezia în cabinetul de medicină dentară respectiv): pentru monitorizarea frecvenței cardiace și a saturației cu oxigen, iar pentru aparatele mai noi, monitorizarea activității electrice a inimii (ECG).

Ce să fac pentru a evita situațiile de urgență ?

Este foarte important să faceți o anamneză detaliată, să o verificați la fiecare vizită a pacientului la cabinet și să o actualizați de câte ori este necesar. Acest lucru vă va avertiza asupra bolilor

de care suferă pacientul și asupra tratamentului medical pe care îl urmează; de exemplu, pacienții suferind de angină pectorală trebuie să aibă spray-ul cu nitroglicerină asupra lor; pacienților cu diabet zaharat li se poate administra glucoză dacă nu au mâncat de mai multă vreme. Alergiile cunoscute vă ajută să preveniți șocul anafilactic, de exemplu, alergia cunoscută la latex.

Este obligatoriu pentru toți asistenții de medicină dentară să participe la un program verificabil de actualizare a cunoștințelor privind urgențele medicale și resuscitarea cardiopulmonară, la fiecare 5 ani. Este indicat ca întregul personal să fie instruit, iar programul se poate desfășura la locul de muncă. Deși un astfel de program costă mai mult, el oferă o instruire pertinentă și contribuie la nuanțarea și rafinarea politicilor și practicilor din unitățile de medicină dentară.

Ce să fac când apare o urgență?

Se cere intervenție imediată când pacientul spune că nu se simte bine sau vedeți că nu arată bine. Dacă intervine o situație de urgență, trebuie să vină întreaga echipă pentru a acorda pacientului cel mai bun tratament. De asemenea, este de reținut că nu numai pacientul poate prezenta o stare de urgență, ci și un însoțitor, astfel încât este esențial ca persoana de la recepție să fie întotdeauna în stare să intervină prompt, aplicând procedurile care se cer.

1. Este important să vă amintiți:

- să fiți calm;
- să vă asigurați că dumneavoastră și colegii dumneavoastră sunteți în siguranță;
- să puneți în practică procedurile de urgență.

2. Dacă pacientul este conștient:

- îl întrebați: „Cum vă simțiți?”

- dacă vă răspunde normal înseamnă că are căile respiratorii libere și respiră normal. Monitorizați și verificați elementele relevante din anamneza pacientului. Dacă vorbește cu propoziții scurte, s-ar putea să aibă probleme de respirație.
3. Dacă pacientul nu reacționează (este inconștient):
- Îl scuturați de umeri și îl întrebați: „Vă simțiți bine?”
 - Dacă pacientul nu răspunde, îi verificați pulsul și respirația. Dacă nu are puls și nu respiră, inițiați de urgență resuscitarea cardiopulmonară (RCP) în conformitate cu ultimele recomandări.

În orice urgență medicală abordarea sistemică este esențială. Folosiți sistemul ABCDE pentru evaluarea pacientului.

A: degajarea căilor aeriene

- Verificați să nu fie obstruate căile respiratorii.
- Extindeți-i capul pe spate și ridicați-i bărbia pentru degajarea căilor aeriene.
- Examinați-i cavitatea bucală și laringele pentru a exclude prezența unui corp străin. Dacă este prezent, extrageți-l cu ajutorul unui deget.
- Folosiți căi aeriene accesorii, de exemplu, calea orofaringiană.
- Administrați-i victimei oxigen, 10-15 litri pe minut.

B: asigurarea respirației

- Evaluați respirația.
- Dacă pacientul nu respiră, începeți suportul vital bazal – asigură restabilirea artificială a circulației și a ventilației.
- Dacă respiră, numărați respirațiile.
- Verificați dacă toracele se ridică simetric în ambele părți.
- Auziți vreun zgomot: este inspirație sau expirație?

C: circulația

- Verificați pulsul.
- Dacă nu are puls, începeți resuscitarea.

- Verificați frecvența cardiacă.
- Verificați culoarea feței: pacientul este palid sau congestionat?
- Verificați temperatura: e cald sau e rece?
- Verificați tensiunea arterială.
- Verificați timpul de reumplere capilară.

D: dizabilitatea

- Evaluați nivelul de conștiență.
- Scala AVPU: este o scală de evaluare neurologică:
 - o – A = pacient conștient și alert;
 - o – V = răspunde numai la stimuli verbali;
 - P = răspunde numai la stimuli dureroși;
 - U = neresponsiv la orice stimul.
- Verificați sistemul nervos central.
- Verificați reacția pupilară utilizând o lanternă dentară.

E: aspectul exterior

- Verificați dacă pacientul prezintă erupții cutanate sau edeme.

Care sunt cele mai frecvente urgențe pe care le pot întâlni?

Urgențele medicale care apar cel mai frecvent în unitățile de medicină dentară sunt:

Criza de astm bronșic

Stresul tratamentului dentar poate induce crize la pacienții suferinzi de astm bronșic sau aceștia pot să reacționeze la vapori chimici din cabinetul stomatologic sau din sala de operație.

Criza de hipoglicemie

Pacienții suferind de diabet zaharat inefficient controlat pot avea o criză de hipoglicemie oricând, chiar cauzată de stresul

tratamentului dentar. Uneori pacienții nu mănâncă înainte de a merge la dentist, crezând că așa este mai bine, ceea ce face ca nivelul de glucoză din sânge să scadă. Pe de altă parte, pacienții care trebuie să aștepte să le vină rândul la tratament pot să piardă o masă, ceea ce poate duce la scăderea glicemiei.

Sincopa (leșinul)

Mulțor pacienți le este frică de tratamentul dentar. De emoție nu mănâncă înainte de a veni la doctor, nivelul glicemiei scade, ducând la o senzație de slăbiciune, transpirații sau leșin.

Angina pectorală

Mulți pacienți suferă de angină pectorală, urmează tratamentul recomandat și se simt bine. Mersul la dentist este o situație stresantă, care poate cauza o suprasolicitare a inimii, creșterea tensiunii arteriale și, implicit, criza anginoasă.

Care sunt cele mai rare și mai serioase urgențe?

Șocul anafilactic

Șocul anafilactic este răspunsul extrem al organismului la introducerea unei substanțe la care este alergic. Pacienții pot fi alergici la multe substanțe și pot prezenta doar o erupție sau o iritație minoră dacă vin în contact cu substanța alergenă. Dar sunt pacienți a căror reacție la un anumit alergen este foarte puternică și efectiv intră în colaps. Reacția produce edem pulmonar, iar pacientul nu mai pot să respire. O astfel de reacție cere atenție imediată și transferarea la o unitate de urgențe. Dentiștii trebuie să acorde o atenție specială pacienților cu alergii la latex, fiindcă în acest caz vor trebui să poarte mască și mănuși confecționate din alte materiale; de asemenea, nu trebuie să folosească digă dentară din latex, iar anestezicele locale să nu fie în carpule de latex.

Convulsiile epileptice

Pacienții diagnosticați cu epilepsie sunt mai mult sau mai puțin stabili. Cei la care epilepsia este bine controlată sub medicație nu au, în general, probleme, dar pacienții cu epilepsie inefficient sau insuficient controlată pot să prezinte convulsii din cauza stresului produs de tratamentul dentar.

Insuficiența suprarenală

Pacienții cu insuficiență suprarenală (boala lui Addison) au o deficiență de adrenalină, un hormon care este secretat în sânge în momentele de stres. Ca și în cazurile menționate anterior, un pacient echilibrat din acest punct de vedere nu va pune probleme până în momentul extracției sau al unei proceduri chirurgicale, când organismul are nevoie de o cantitate mai mare de adrenalină. Dentistul trebuie să-i sfătuiască pe acești pacienți să ia o doză de medicament atât înainte, cât și după tratament/intervenție.

Infarctul miocardic

În termeni simpli, acesta este un atac de cord. Pacienții care știu că au probleme cardiace, angină pectorală sau au avut intervenții pe cord sau alte incidente trebuie monitorizați cu multă grijă în timpul tratamentului și avertizați să spună asistentei sau medicului dentist dacă nu se simt bine.

Ce să fac în anumite cazuri de urgență?

Urgențele medicale specifice sunt:

Astmul bronșic

1. Criză ușoară: pacientul își folosește inhalatorul, repetat dacă este nevoie.
2. Criză severă: dacă pacientul nu răspunde la propria medicație, transferați-l de urgență cu salvarea la spital.